

Eläinten terveyden valvonta 2012

Evira/2908/0411/2013

Eviran raportti
Hyväksymispäivä 24.5.2013

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

Hyväksyjä	Jaana Mikkola
Esittelijä	Sirpa Kiviruusu
Lisätietoja	Sirpa Kiviruusu

Sisällysluettelo

1	ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAJUUDEN TOTEUTUMISESTA	4
2	VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN	4
2.1	<i>Kansallinen eläintautien valvontajärjestelmä</i>	4
2.2	<i>Vuosittaiset eläintautien seuranta- ja valvontaohjelmat</i>	8
3	TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	13
3.1	<i>Todetut puutteet ja niiden yleisyys</i>	13
3.2	<i>Puutteiden analyysi</i>	14
4	AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	15
5	ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	15
5.1	<i>Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen</i>	15
5.2	<i>Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen</i>	15
5.3	<i>Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet</i>	16
6	VALVONNAN RESURSSIT	16
7	MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN	16

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Eläintautivalvonnan strategiset tavoitteet saavutettiin hyvin. Eläintautitilanne helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien osalta säilyi erinomaisena eikä Suomessa todettu uusia eläimistä ihmisiin tarttuvia tauteja (zoonooseja). Harrastekyyhkysillä kahdessa pitopaikassa todettu Newcastle'n tauti ei levinnyt siipikarjatilaille eikä siten aiheuttanut uhkaa eläintuotannon kannattavuudelle. Tartunta pystyttiin hävittämään pitopaikoista tehokkaasti. Yhden epätyypillisen scrapietapauksen löytyminen lammastilalta ei aiheuttanut eläintaudin leviämisen vaaraa eikä siten vaarantanut Suomen hyvää eläintautitilannetta. Suomi pysyi myös edelleen vapaana naudan tarttuvasta leukoosista, IBR- ja BVD-tartunnoista, sikojen PRRS-taudista ja *Echinococcus multilocularis* -loisesta. Usealla kalanviljelylaitoksella todettu IPN-virustartunta johti viljelykalojen siirtojen tilapäisiin rajoituksiin ja lainsäädäntömuutokseen. Muutoksen myötä valvontaa kohdistetaan riskiperusteisesti aiempaa rajoitetummin vain vakavan tautimuodon torjuntaan, ja siten myös kalantuotannolle aiheutuvia tappioita pystytään rajoittamaan. Pohjoisen lainsäädännöllä suojatut lohijoet säilyivät vapaina *G. salaris* -tartunnoista ja salmonellan esiintyvyys tuotantoeläimissä säilyi selvästi alle 1 % tasolla.

Viranomaisten välisen koordinaation arvioitiin toimivan hyvin. Evira teki tiivistä yhteistyötä aluehallintovirastojen ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa tärkeimpien eläintautien ja zoonosien uhkien torjumiseksi. Valvonnan riskiperusteisuuteen kiinnitettiin edelleen aiempaa enemmän huomiota ja suunnitelmallisuutta pyrittiin kehittämään valvonnan ja tutkimuksen asiantuntijoiden yhteistyöllä. Valvontaa ja toimenpiteitä kohdistettiin tehostetusti raivotaudin ja afrikkalaisen sikaruton torjuntaan. Kansainvälisen eläinkaupan aiheuttamiin riskeihin kiinnitettiin erityisen suurta huomiota ja niitä pyrittiin minimoimaan tehostetulla tiedotuskampanjalla ja laittomasti maahan tuotujen lemmikkieläinten ja hevosten jäljittämällä ja tutkimisella. Vesiviljelylaitosten tarkastukset ja näytteenotto toteutuivat edellisvuosien tapaan tyydyttävästi.

2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

2.1 *Kansallinen eläintautien valvontajärjestelmä*

Eläintautivalvontaa tehdään aina eläinlääkärin asiakaskäynnin yhteydessä. Jokainen eläinlääkäri on eläintautilain nojalla velvollinen ilmoittamaan kunnaneläinlääkärille tai aluehallintovirastolle tiettyjen eläintautien epäilystä tai esiintymisestä alueellaan joko välittömästi tai kuukausittain. Eläinlääkärin asiakaskäyntien lukumäärä maataloilla ilmoitetaan kuukausi-ilmoituksissa. Lisäksi joidenkin eläintautien osalta toteutetaan vuosittaisia taudin esiintymisen seurantaohjelmia.

Eviraan ilmoitetut, välittömään ilmoitusvelvollisuuteen perustuvat tautiepäilyilmoitukset vuonna 2012 on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Eviraan ilmoitetut, välittömään ilmoitusvelvollisuuteen perustuvat tautiepäilyilmoitukset vuonna 2012.

Eläinlaji	Ilmoitetut tautiepäilyt	Kliiniset epäilyt	Laboratorioepäilyt	Rajoittavat määräykset	Epäilty eläintauti	Todettu vastustettava eläintauti
Naudat	18	14	4	17	leukoosi, pernarutto, suu- ja sorkkatauti, BT, BSE, brusella, parafilarioosi, schmallengberg	ei
Siat	13	2	11	8	CSF/ASF, brusella, PRRS, PRCV, trikiini	ei
Hevoset	3	3	0	1	rabies, EIA, pernarutto	ei
Lampaat ja vuohet	9	6	3	7	BT, FMD, brusella, maedi-visna, scrapie	1 atyyppinen scrapie
Kalat	23	7	16	8	VHS, BKD, IPN	VHS (Ahvenanmaa), BKD, IPN
Siipikarja	19	15	4	13	AI, ND, ART, ILT, IB, AE, mycoplasma	ND (harrastekyyhkyt)
Lemmikit	29	20	0	0	Rabies	ei
Muut (lepakko, supikoira, metsäpeura, lumivuohi)	9	4	0	3 (kissan eristys päätös)	Rabies, Echinococcus granulosus	
Yhteensä	123	71	38	57		

Eläinlääkärien tekemien kuukausi-ilmoitusten mukaan vuonna 2012 tehtiin yhteensä 232 284 sairaskäyntiä. Vastaavasti vuonna 2011 ilmoitettiin 289 371 sairaskäyntiä ja vuonna 2010 217 677 sairaskäyntiä. Kuukausi-ilmoituksia tehtiin yhteensä 3081 kappaletta, kun vuonna 2011 niitä tehtiin 3534 kappaletta ja vuonna 2010 3312 kappaletta. Kuukausi-ilmoitusten lukumäärät ovat edelleen noin viidenneksen suurempia kuin tätä aiempina vuosina, joten vuonna 2010 toteutettu EHO-hanke kuukausi-ilmoittamisen tehostamiseksi näyttäisi tuottaneen toivottua tulosta. Vuonna 2012 praktiikkaa tehneiden eläinlääkärien kokonaislukumäärästä ei ole tarkkaa tietoa ja osa eläinlääkäriasemista antaa yhteisen kuukausi-ilmoituksen kaikkien eläinlääkäriensä osalta, joten kuukausi-ilmoittamisen todellista toteutumista on vaikea tarkasti arvioida.

Kuukausi-ilmoituksissa raportoitavien tarttuvien eläintautien määrissä ei tapahtunut oleellisia muutoksia kuin sikaruusun osalta, jonka esiintyvyys laski ilmoitusten mukaan lähes kolmannekseen ja pleuropneumoniatapausten määräkin noin puoleen edelliseen vuoteen verrattuna. Toisaalta nautojen virusripulitapauksia raportoitiin yli kolminkertainen määrä vuoteen 2011 verrattuna. Porojen ORF-tartuntoja raportoitiin vain murto-osa edelliseen vuoteen verrattuna (8 vuonna 2012 kun raportoitujen tapausten määrä vuonna 2011 oli 72). Mehiläisten esikotelomätätapauksia raportoitiin peräti 104 tapausta verrattuna 34 tapaukseen vuonna 2011. Ero johtuu todennäköisesti sekä aiempien vuosien aliraportoinnista että osittain tapausmäärän todellisesta kasvusta. Vuoden 2011 loppupuolelta asti on kiinnitetty näkyvästi huomiota mehiläisten terveystilanteeseen, mikä osaltaan myös on todennäköisesti tehostanut tapauksen raportointia.

Taulukko 2. Aluehallintovirastojen kuukausi-ilmoituksissa raportoimat tarttuvien eläintautien tapaukset toimipisteittäin vuonna 2012.

Tarttavat Eläntaudit vuosi 2012														
T=Tilojen lukumäärä, Y= Yksilöiden lukumäärä														
Aluehallintovirasto	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	Yht.
Nauta														
Kinokuume Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Laidunkuume Y	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	3
Enz.leukoosi serol. Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Enz.leukoosi PAD Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Punatauti Y	0	3	0	2	0	0	1	2	2	0	0	0	5	15
Virusripuli (kliininen) T	0	6	0	7	4	6	2	1	1	0	22	0	0	49
Pälvisilsa T	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	4
Listerioosi T	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Klostridium T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tetanus Y	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
BVD T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pasteurelloosi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Suolitulehdus	0	8	0	0	0	0	23	0	0	0	0	0	0	31
Sika														
Aivastustauti T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Porsasyskä T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sikaruusu Y	0	60	0	165	0	1	40	0	7	0	0	0	2	275
Dysenteria T	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	2
Pleuroneum. tartunta T	0	0	0	26	0	0	1	0	0	0	0	0	0	27
Trikiinoosi T	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
M.avium Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pasteurella multocida T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Clostr.perfringens C T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Scabies Y	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Sikainfluenssa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Siipikarja														
Sikaruusuart. T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Marekin tauti T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gumborotauti T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
AE, CRD , T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hevonen														
Hevosinfluenssa T	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	2
Pääntauti Y	6	0	0	5	0	3	0	0	0	1	0	0	0	15
Tetanus Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Virusabortti T	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Turkiseläimet														
Penikkatauti T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kettusyyhy Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Trikiini Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Koira														
Penikkatauti Y	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	3
Tarttuva maksat. Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Syyhytauti Y	70	32	8	6	1	0	6	1	2	0	23	8	0	157
Kissa														
Kissarutto Y	3	1	1	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	8
Mehiläiset														
Nosemarutto T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Varroatoosi T	0	12	0	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	19
Esikotelomätä T	52	8	0	0	0	11	28	0	4	0	1	0	0	104
Lammas														
Klostridioosi T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Listerioosi T	0	0	0	1	0	0	1	2	1	2	1	0	0	8
Poro														
ORF Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	8
Ekinokokkoosi Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vuohi														
Tetanus Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Listerioosi T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ALUEHALLINTOVIRASTOT:

ETELÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOIRASTO:

1. Helsingin toimipaikka
2. Hämeenlinnan päätoimipaikka
3. Kouvolan toimipaikka

LOUNAIS-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO:

4. Turun toimipaikka

LÄNSI- JA SISÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO:

5. Tampereen toimipaikka
6. Jyväskylän toimipaikka
7. Vaasan toimipaikka

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO:

8. Mikkelin toimipaikka
9. Kuopion toimipaikka
10. Joensuun toimipaikka
11. POHJOIS-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO, Oulu
12. LAPIN ALUEHALLINTOVIRASTO, Rovaniemi
13. AHVENANMAAN VALTIONVIRASTO

2.2 Vuosittaiset eläintautien seuranta- ja valvontaohjelmat

Eläintautien seurantaohjelmien toteutuneet näytemäärät on esitetty taulukossa 3.

BSE ja scrapie

Vuonna 2012 tutkittiin BSE:n varalta terveitä teurastettuja eläimiä 27 399 kappaletta. Kun mukaan luetaan itsestään kuolleet, hätäteurastetut, kliinisesti sairaat ja epäilytapaukset, tutkittiin kaiken kaikkiaan 38 718 eläintä. Suomi toteuttaa EU:n yhteistä TSE -tautien valvontaohjelmaa; 1.7.2011 alkaen normaalisti teurastettavien nautojen tutkimuskäraja nousi 72 kuukauteen, joten vuonna 2012 tutkittujen nautojen määrä on edelleen laskenut verrattuna edellisiin vuosiin. Hätäteurastettujen, itsestään kuolleiden ja lopetettujen nautojen tutkimuskäraja on edelleen 48 kuukautta.

Vuonna 2012 Suomessa tutkittiin 1 387 lammasta ja 200 vuotta scrapien varalta. Näytteet otettiin itsestään kuolleista tai lopetetuista eläimistä. Marraskuussa todettiin yksi epätyypillinen scrapietapaus lampaassa. Lampaiden genotyyppien tutkimukset jatkuivat EU – asetuksen (999/2001) mukaisesti ja genotyyppityksiä tehtiin asetuksen vaatimat 100 kappaletta.

Raivotauti

Raivotautiepäilyihin liittyvien tutkimusten lisäksi raivotautitilannetta seurataan vuosittain luonnonvaraisista eläimistä otetuilla näytteillä. Vuonna 2012 tutkittiin yhteensä 708 eläintä raivotaudin varalta. Näistä 672 oli luonnonvaraisia eläimiä ja 36 kotieläimiä. Raivotautia ei tutkimuksissa todettu. Rokotusalueelta kerättävissä näytteissä ei saavutettu 400 tutkittavan eläimen tavoitetta. Pienpetoja saatiin alueelta 298. Näytteiden saamisessa Evira on metsästäjien vapaaehtoisuuden varassa. Metsästäjiin on oltu aktiivisesti yhteydessä näytteiden saamiseksi ja vaikka tavoite ei täysin toteutunut, niin näytteeksi saatiin kuitenkin yli sata eläintä enemmän kuin vuonna 2011, jolloin myös rokotusalue oli pienempi.

Sikojen tautiseuranta

Sikojen tautitilannetta seurattiin Aujeszkyntaudin, TGE:n, PRRS:n, sikaruton, sian vesikulaaritaudin (SVD), afrikkalaisen sikaruton, leptospiroosin ja luomistaudin (*Brucella suis*) varalta viranomaisen ylläpitämien valvontaohjelmien, (esim. emakkojen ja keinosiemennyskarjujen näytteenotto) puitteissa. Emakoista otettiin verinäytteitä seuranta varten teurastamoilla. Tavoitteena oli saada yhteensä noin tuhat näytettä viideltä teurastamolta siten, että näytemäärä oli suhteutettu teurastusmäärään ja yhdeltä tilalta otettiin korkeintaan 5 näytettä. Tavoite saavutettiin, ja näytteitä saatiin teurastamoilta yhteensä 1057 emakosta. Keinosiemennyskarjuja toimittavia lähtötiloilta sekä karanteenissa ja keinosiemennysasemalla olevista karjuista otettiin näytteitä puolestaan ketjun eri vaiheissa.

Afrikkalainen sikarutto (ASF)

Syksyllä 2011 aloitettiin seurantatutkimukset villisikatarhoilla afrikkalaisen sikaruton varalta. Näytteenotto kohdistettiin Kaakkois- ja Itä-Suomeen Kymenlaakson, Etelä-Karjalan, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan alueelle. Tavoitteena oli tutkia yhteensä noin 1180 näytettä ASF:n varalta vuonna 2012. Näytteet otettiin pääosin sioista ja villisioista teurastuksen yhteydessä. Vuonna 2012 näytteitä tutkittiin 8 villisikatarhalla yhteensä 33 näytettä ja muista sioista seurantaohjelman puitteissa 1057 näytettä. Lisäksi tutkittiin sikoja taudinsyyn selvittämiseksi 31 kpl, tuontisikoja 8 kpl ja luonnonvaraisia villisikoja 8 kpl. Kaiken kaikkiaan afrikkalaisen sikaruton varalta tutkittiin 1137 näytettä sioista; kaikki olivat kielteisiä.

Maedi-visna- ja scrapievalvontaohjelmat

Vaihtelu eri AVLen välillä oli pientä ja scrapie- ja maedi-visnavalvonta toteutui tyydyttävästi suurimmassa osassa Aveja. Itä-Suomessa valvontakäyntejä tehtiin kuitenkin jopa yli suunnitelman, toteumien ollessa 125 % ja 133 %. Koko maan valvonnan toteumat olivat yhteensä 59 % ja 66 %. Valvontatulokset osoittavat tilanteen kuitenkin pysyneen suotuisana, joten todetut puutteet eivät heikentäneet eläintautitilannetta. Lisäksi erityishuomiota kiinnitettiin pitopaikkoihin, joista ei ole useaan vuoteen saatu maedi-visnanäytteitä ja näytteitä haettiin niistä tehostetusti. Seurantaohjelman tavoitteena oli tutkia noin 20 000 näytettä maedi-visnan varalta. Tavoite saavutettiin hyvin.

Siipikarjan tautiseuranta

Siipikarjan tautitilannetta seurataan lintuinfluenssan (AI), Newcastlel taudin (ND), ART -taudin ja salmonellan varalta viranomaisten ylläpitämien valvontaohjelmien puitteissa. Vuonna 2012 ND-näytteitä tutkittiin 10 423 ja ART-näytteitä 10 078. Siipikarjan näytteet otettiin emoparvien, kalkkunoiden ja strutsien osalta teurastamoilla ja muiden siipikarjalajien osalta tiloilla, jolloin kunnaneläinlääkäri vastasi näytteenotosta. Lintuinfluenssaa, Newcastlel tautia tai ART-tautia ei todettu. Salmonellaa todettiin neljällä siipikarjatilalla.

Suomessa lintuinfluenssan esiintymistä siipikarjassa seurataan tutkimalla verinäytteitä H5- ja H7-alatyypin vasta-aineiden varalta, koska nämä kaksi virustyyppiä voivat muuntua matalapatogeenisista vakavaa influenssaa aiheuttaviksi (ns. korkeapatogeeniset kannat). Vuonna 2012 H5-vasta-aineita todettiin kahdella hanhitilalla. Näytteistä ei kuitenkaan todettu lintuinfluenssavirusta. Vastainetutkimuksia tehtiin 1 921 näytteestä.

Lintuinfluenssakartoitukseen valittiin tilat EU-ohjeistuksen mukaisesti ja mahdollisuuksien mukaan satunnaistettuna. Näytteet ottivat pääsääntöisesti kunnaneläinlääkärit läänineläinlääkäriin määräyksellä. Suunnitelmana oli tutkia eri siipikarjalajien tiloja yhteensä 205 ja näytteitä yhteensä 1780–2870 tutkittavien tilojen koosta riippuen. Tiloja tutkittiin 184 ja näytteitä 1921.

Lisäksi tutkittiin lintuinfluenssan esiintymistä luonnonvaraisissa linnuissa. Vuonna 2012 luonnonvaraisista linnuista tutkittiin ainoastaan kuolleena löytyneitä lintuja, joita tutkittiin 141 kpl. Näissä kartoitustutkimuksissa H5 tai H7 -tyyppien lintuinfluenssaa ei todettu.

Yhdellä hanhitilalla ja yhdellä ankkatilalla todettiin Newcastlel taudin seurantatutkimuksissa PMV-1-vasta-aineita. Virusta ei kuitenkaan todettu.

Salmonellavalvonta

Suomen kansallisen salmonellavalvontaohjelman piiriin kuuluvat naudat, siat ja siipikarja sekä niistä saatava liha ja kananmunat. Tavoitteena on pitää salmonellan esiintyvyys alle 1 prosentissa tuotantotiloilla ja tässä tavoitteessa pysyttiin myös vuonna 2012. Uusia nautatilojen salmonellatartuntoja todettiin 8 nautatilalla. Kaiken kaikkiaan salmonellaa todettiin 12 nautatilalla, neljän tilan salmonella oli todettu jo vuonna 2011. Sikatiloilla salmonellaa todettiin edelleen kahdella tilalla, joilla salmonellatartunta on ollut vuoden 2009 rehusalmonellaepidemiasta lähtien. Siipikarjatilalla salmonellaa todettiin uusina tartuntoina neljällä tilalla. Lisäksi salmonellatartunta todettiin yhdellä lammastilalla. Tartunnan toteaminen ei aiheuttanut tilalle viranomaistoimenpiteitä, koska lampaila salmonella ei ole luokiteltu vastustettavaksi eläintaudiksi. Lukumäärät ovat samaa suuruusluokkaa kuin vuonna 2011 (14 nautatilaa, kolme sikatilaa ja neljä siipikarjatilaa).

Siipikarjan lakisääteinen salmonellavalvontaohjelma kattaa broilerien, kalkkunoiden ja munintakanojen kaikki ikäpolvet sekä hautomot. Valvonnan piiriin kuuluvia pitopaikkoja on noin tuhat. Siipikarjan salmonellavalvonnan raportoitu toteuma vaihteli alueittain Itä-Suomen AVIn 18 %:sta Lapin ja Lounais-Suomen alueiden yli 100 %:iin. Koko maan osalta siipikarjan salmonellavalvonta toteutui tyydyttävästi. Valvonnan toteutumisen arviointia haittaa kuitenkin se seikka, ettei siipikarjalle ole olemassa rekisteriä, josta salmonellavalvontaan kuuluvien siipikarjatilojen perusjoukko olisi luotettavasti saatavilla. AVIn arvion mukaan osa raporteista jää myös lähettämättä AVlin.

Siipikarjan lakisääteisen salmonellavalvontaohjelman toteutumista valvotaan myös osana täydentävien ehtojen valvontoja. Vuonna 2012 tehdyssä otannassa tiloja tarkastettiin yhteensä 15.

Täydentävien ehtojen valvontoihin sisältyivät lisäksi valvonnat koskien TSE-vaatimusten noudattamista sisämarkkinakaupassa ja tuonnissa sekä eläintautien ilmoittamisvelvollisuutta. Näissä tarkastuksissa ei havaittu laiminlyöntejä.

Seurantaohjelmien toimeenpanolle asetetut tavoitteet toteutuivat.

Taulukko 3. Vuosittain toteutettavien eläintautien seurantaohjelmien tutkimukset eläinlajeittain vuonna 2012.

Siat	Aujeszkyn tauti	TGE	PRRS	CSF	ASF	SVD	Brusella	Leptospiroosi
Yhteensä	2 769	3 361	3 815	2 678	1 137	699	2 126	97

Naudat	IBR	Leukoosi	BVD	BT
Maitonäytteet	1 312	1 312	2 963	-
Emolehmäkarjat	5 096	-	5 096	5 096

Naudat	Taudinsyyn selvitys	KS-toiminta	Muut syyt (vient, tuonti)	Yhteensä
Bruselloosi	344	832 veri + 88 maito	6	1245

Siipikarja	ND	ART	AI
Yhteensä	10 423	10 078	1 921

Pienet märehitjät	Maedi visna	Bruselloosi	Scrapie
Lampaat	22 661	3 183	1 387
Vuohet	1 887	1 853	200

Otantoihin liittyvät näytteet on otettu yleensä kunnaneläinlääkäriin toimesta läänineläinlääkäriin määräyksellä. Joissain tapauksissa näytteet on otettu veri- tai elinnäytteinä teurastamoilla, jolloin näytteenotosta vastasi teurastamon tarkastuseläinlääkäri, tai maitonäytteinä tankkimaidosta.

Vesiviljelylaitosten valvonta

Vesiviljelylaitosten kalanäytteet otetaan ja laitostarkastukset tehdään EU:n hyväksymien VHS -ohjelman (rajoitusalueella), lisävakuusohjelmien (BKD, IPN, SVC ja Gyrodactylus salaris), vapaaehtoisen BKD-terveysvalvontaohjelman sekä osittain riskiperusteisuuden mukaisesti. Vuonna 2012 luovuttiin koko sisävesistön kattavasta BKD:n hävittämishohjelmasta ja BKD:n valvonta-alueita supistettiin koskemaan vain tiettyjä vesistöjä, joissa hävittämishohjelmaa jatketaan. Perustettiin myös koko sisämaata koskeva vapaaehtoinen BKD-terveysvalvontaohjelma, johon vesiviljelylaitokset voivat liittyä valvonta-alueella ja sen ulkopuolella.

Kalanviljelylaitosten osalta tavoitteena on tarkastaa sisämaan lohikalanviljelylaitokset kerran vuodessa (matala riski) ja merialueen laitokset joka toinen vuosi (matala riski). Laitokset, joissa on voimassa rajoittavat määräykset VHS-taudin vuoksi, tarkastetaan kerran vuoden aikana. Korkeimman riskin laitokset eli ne laitokset Ahvenanmaan rajoitusalueella, joilla VHS -tautia ei ole todettu tai laitos oli VHS-löydöksen jälkeen saneerattu, tarkastetaan kaksi kertaa vuoden aikana. Rapulaitokset, luonnonravintolammikkoyritykset ja kalanviljelylaitokset, joilla kasvatettiin ainoastaan kuhaa tai sampea, tarkastetaan kerran neljässä vuodessa. Vapaaehtoiseen BKD-terveysvalvontaohjelmaan liittyneillä laitoksilla ja luonnonravintolammikoilla käyntitiheys on kerran vuodessa. Kunnaneläinlääkärien vastuuta laitoksen eläintautiriskien arvioimiseksi lisättiin vuodesta 2012 alkaen. Yksittäisten laitosten riskejä tuli kartoittaa tarkastuskäynneillä ja tarkastuslomakkeeseen arvioitiin laitoksen riski saada ja levittää eläintauteja. Jos yksittäisen laitoksen riski luokiteltiin korkeammiksi kuin matala riski, oli tarkastuksia lisättävä.

Vuonna 2012 tehtiin kalanviljelylaitoksilla 134 tarkastusta, sekä rapu- ja luonnonravintolammikoiden tarkastuksia 120. ESAVI:ssa tarkastuksista toteutui 46 %, ISAVI 77 %, LSAVI 66 %, LSSAVI 81 %, PSAVI 93 %, Lappi 56 % ja Ahvenanmaalla 33%. ESAVI:n ja Ahvenanmaan toteutuneista tarkastuksista ei ole tällä hetkellä Aluehallintovirastojen tekemää raporttia saatavilla, joten näiden alueiden tarkastuskerrat arvioitiin suoraan kunnaneläinlääkäreiltä saatujen kalanviljelylaitosten tarkastuskertomusten perusteella. Suunnitelluista kalanviljelylaitosten tarkastuksista jäi puuttumaan siis 10 % - 70 %, riippuen alueesta. Aluehallintovirastojen raporttoimien tietojen mukaan joillakin alueilla tarkastukset toteutuivat hyvin, kun taas alueilla jossa laitostarkastusten toteutumisessa oli puutteita, tämän raporttoitiin johtuvan resurssipulasta.

Kuudelta sisämaan vesiviljelylaitokselta todettiin IPN. IPN on vastustettava eläintauti ja tapausten hoitaminen työllistikin läänineläinlääkäreitä ja kunnaneläinlääkäreitä erityisesti LSSAVIn ja ISAVIn alueilla, mutta myös muualla Suomessa. IPN-tapauksista johtuneiden virustutkimusten lisääntyminen vuonna 2012 näkyy myös kalatautiseurantatutkimusten virusnäytteiden määrien lisääntymisenä (VHS, IHN, IPN). Kalatautiseurantatutkimusten määrä on esitetty taulukossa 4. Kun vuonna 2011 tutkittiin 3844 kalaa virustautien varalta, vuonna 2012 tutkittujen kalojen määrä oli 6738. Virusnäytteistä ISA on edellisinä vuosina tutkittu ainoastaan Jäämereen laskevien jokien luonnonemoista. Vuonna 2012 ohjeistettiin myös Itämeren alueen Aluehallintovirastoja ISA-näytteenotossa ja luonnonkalojen lisäksi tutkittiin myös kolmelta Itämeren laitokselta ISA-näytteet.

Koska BKD-valvonta-aluetta supistettiin vuonna 2012, BKD-valvonnan piiriin kuului edellisvuosia vähemmän laitoksia. Tämä näkyi myös BKD-näytemäärien vähenemisessä. Kun BKD-näytteitä vuonna 2011 otettiin 6748 kalasta, vuonna 2012 näytteitä otettiin 5830 kalasta. Vapaaehtoisen BKD-ohjelman kautta BKD-vapauden on saanut 41 kalanviljelylaitosta ja luonnonravintolammikkotoimijaa, joiden tarkastukset toteutuivat vapaaehtoisen BKD-ohjelman mukaisesti. Vapaaehtoisessa BKD-ohjelmassa olevien laitosten lisäksi BKD valvontaa tehdään BKD-valvonta-alueen laitoksilla.

Gyrodactylus salaris -loisen tutkimiseksi saatiin lohikaloja näytteeksi yhteensä 790 kalaa Tenojoen, Näätäjäjoen, Paatsjoen ja Tuulomajoen alueilta.

Vesiviljelylaitosten EHO-valvontahankkeet

Rapu- ja luonnonravintolammikot oli tarkastettava ensimmäisen kerran viimeistään vuoden 2012 loppuun mennessä. Nämä laitokset tulivat tarkastusten piiriin vuonna 2009, ja tarkastustiheydeksi on riskiperusteisesti määritelty käynti vähintään kerran neljässä vuodessa. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaohjelman (EHO) erillisenä valvontahankkeena pyrittiin varmistamaan näiden tarkastuskäyntien toteutumisen. Aluehallintovirastojen mukaan vuoden 2012 aikana tehtiin yhteensä 120 tarkastuskäyntiä luonnonravintolammikoilla ja rapulaitoksilla. Vuonna 2011 tarkastuksia tehtiin vain 17, joten näissä tarkastuksissa oli selvästi aktivoiduttu. Alueittain vuosien 2009–2012 aikana rapu- ja luonnonravintolammikoiden tarkastuksista toteutuivat seuraavasti: ESAVI 73 %, ISAVI 57 %, LSAVI 30 %, LSSAVI 48 %, PSAVI 84 % ja Lapin AVI 85 %. Täytyy kuitenkin muistaa, että luonnonravintolammikkoyrittäjiä on melkein yhtä paljon kuin kalanviljelylaitoksia (208 kpl), joten monelle alueelle luonnonravintolammikoiden tarkastusten aloittamiseen tarvittiin paljon resursseja. Toteutumatta jääneiden tarkastusten syynä olikin usein raportoitu resurssien puute sekä suunnitelmalisuuden puute. Luonnonravintolammikkoyritysten ja rapulaitosten tarkastuksiin aktivoitettiin siis hyvin vuonna 2012, vaikka EHO-hankkeen tavoitteisiin ei ihan kaikilla alueilla päästy.

Vuosina 2009 – 2011 toteutettiin lisäksi EHO-hanke, jonka tarkoituksena oli parantaa merialueen kalanviljelylaitosten valvonnan toteutumista ja tehostamista. EHO-hankkeen raportointia jatkettiin vuodelle 2012. Niillä alueilla, joilla on merilaitoksia, tarkastuksia tehtiin vuonna 2012 seuraavasti: ESAVI 56 %, LSAVI 64 %, LSSAVI 78 % ja PSAVI 100 % (ei raportoitu ESAVI, tulos laskettu alueen eläinlääkäreiden tarkastuslomakkeista), ja tarkastuskäyntien toteutus oli selvästi parantunut edellisistä vuosista. Merilaitosten tarkastusten toteutuminen vastaa tällä hetkellä muidenkin kalanviljelylaitosten tarkastusten toteutumista alueittain. Toteutumattomien tarkastusten syyksi on usein raportoitu alueittain vaihtelevat resurssipuutteet eläintautien valvonnassa. Toisaalta valvontaeläinlääkäreiden kasvanut työpanos auttoi merilaitosten tarkastuksissa verrattuna edellisiin vuosiin joillain alueilla (LSAVI).

Kokonaisuudessaan vesiviljelylaitosten tarkastukset ja näytteenotto toteutuivat edellisvuosien tapaan tyydyttävästi. Puutteita on sekä sisävesialueen että merialueen laitosten tarkastuksissa ja virusnäytteenotossa. Tavoitteiden saavuttamisessa on selvästi alueellisia eroja.

Taulukko 4. Kalatautiseurantatutkimukset vuonna 2012.

Kalat	VHS	IHN	IPN	BKD	ISA	SVC	<i>G. salaris</i>
Näytemäärä	6738	6738	6738	5830	368	0	790

(kaloja)							
Laitosten lkm	117	117	117	79	luonnonlohikaloja ja 6 laitosta		luonnonlohikaloja ja 1 laitos

Mehiläistautien valvonta

Vastustettavista mehiläistaudeista Suomessa esiintyy *Paenibacillus larvae* –bakteerin aiheuttamaa esikotelomätää. Esikotelomädän esiintyvyyttä ei seurata aktiivisena seuranta tutkimuksena, mutta mikäli tarhalla epäillään esikotelomätää, tutkitaan mehiläistarha pesäkohtaisesti ja tarvittaessa toimijan omistamat muutkin tarhat sekä lähistöllä olevat tarhat. Lisäksi tarhaajat lähettävät itse ottamiaan omavalvontanäytteitä laboratorioon tutkittavaksi. Tulosten perusteella esikotelomätä on laajalle levinnyt Suomessa ja sitä löytyy eniten alueilta joissa on tiheästi mehiläistarhausta. Tartunta on yleinen erityisesti Länsi-, Sisä- ja Etelä-Suomessa. (Taulukko 2).

Vuonna 2012 tutkittiin *P. larvae* -bakteerin varalta 3043 hunajanäytettä, jotka olivat 148:ltä eri tarhalta. Näytteistä positiivisia oli 20 %. Mehiläistarhaus on kasvanut Suomessa viime vuosina, ja varsinkin tarhakoot ovat kasvaneet. Yhdellä omistajalla voi olla kymmeniä tarhoja, joissa satoja pesiä sijoitettuna laajallekin alalle Suomea. Vuoden 2011 loppupuolelta asti on kiinnitetty näkyvästi huomiota mehiläisten terveystilanteeseen, mikä yhdessä tuotannonalan kasvun kanssa on vaikuttanut näytemäärien lisääntymiseen, sillä vuonna 2011 tutkittiin hunajanäytteitä selvästi vähemmän kuin vuonna 2012, eli 1613 hunajanäytettä, jotka olivat 117:ltä eri tarhalta.

3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTEMUKAISUUS

Toimijoiden lainkuuliaisuutta mitataan terveystilanteen valvontasuunnitelmiin liittyvillä virkaeläinlääkärien valvontakäynneillä tehtyjen havaintojen kautta. Lisäksi eläintautien seurantaohjelmissa tai muulla tavoin havaittujen eläintautitapausten selvitystyöhön liittyy toimijan lainkuuliaisuuden arviointi. Seurantaohjelmiin liittyvän näytteenoton lukumäärien toteutumista seurataan keskusviranomaistasolla.

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Eläintautiepäilyihin liittyvässä toiminnassa ei ole havaittu puutteita. Tämä edesauttaa merkittävästi hyvän eläintautitilanteen säilymistä.

Siipikarjan salmonellavalvonnan raportoitiin toteutuneen vaihtelevasti eri AVIen alueilla. Pääsääntöisesti viranomaisvalvonta toteutui tyydyttävästi tai hyvin. Siipikarjatehokas alueella Lounais-Suomessa sekä Lapissa valvonta toteutui erinomaisesti. Valvonnan toteutumisen arviointia häiritsee kuitenkin se seikka, ettei siipikarjalle ole olemassa rekisteriä, josta salmonellavalvontaan kuuluvien siipikarjatilojen perusjoukko olisi luotettavasti saatavilla. AVIen arvion mukaan osa kunnaneläinlääkärien valvontakäyntejä koskevista raporteista jää myös lähettämättä AVIin. Täydentävien ehtojen valvonnassa salmonellavalvontasuunnitelman toteuttamisessa tai dokumentoinnissa raportoitiin laiminlyöntejä kahdella tilalla viidestätoista otantaan kuuluneesta tilasta. Toisella tilalla puute liittyi parvia koskevaan kirjanpitoon ja toisella salmonellanäytteenottoon.

Vuonna 2012 raportoitiin todettuina puutteina lampaiden maedi-visna -terveysvalvontaohjelman tuottajan vastuulla olevan näytteenoton viivästymisiä sekä valvontaohjelmien säädöstenmukaisten kunnaneläinlääkärien tarkastusten laiminlyöntejä. Myös valvontaraporttien toimittaminen aluehallintovirastoihin oli osin puutteellista. Eniten valvontaan liittyviä puutteita raportoitiinkin juuri lampaiden ja vuohien terveysvalvontaohjelmiin liittyen. Pitopaikoissa valvontakäynneillä havaitut lammaskatrainden pakollisiin terveysvalvontaohjelmiin liittyvät säännöstenvastaisuudet olivat kuitenkin yksittäisiä.

Ahvenanmaan tiedot eivät olleet Eviran käytössä vuoden 2012 osalta tätä raporttia laadittaessa.

3.2 Puutteiden analyysi

Säännöstenvastaisuudet olivat yksittäisiä eivätkä vaarantaneet Suomen aiempien vuosien kaltaista hyvää eläintautitilannetta tai aiheuttaneet vaaraa ihmisille. Aluehallintovirastojen raporteissa todettiin kuitenkin, että valvontatietoa ei kaikilta osin raportoida riittävästi, jotta yksityiskohtainen analyysi voitaisiin tehdä. Todennäköisesti puutteita esiintyy hieman enemmän, mutta joko niitä ei raportoida lainkaan eteenpäin tai raportit eivät tule Eviran tietoon. Toisaalta valvottavien pitopaikkojen perusjoukossa on myös jo lopettaneita pitopaikkoja tai pitopaikkoja, joita valvontaohjelma ei koske, joten osittain liian suuresta perusjoukosta aiheutuu virhearvioita ohjelmien toteutumisessa. Puutteellisuudet raportoinnissa eivät todennäköisesti kuitenkaan ole vaikuttaneet johtopäätöksiin. Pitopaikoissa valvontakäynneillä havaitut puutteet liittyivät yleensä ohjelman mukaisen näytteenoton viivästymiseen.

Puutteiden esiintyminen

Valvonnan ohjauksen ja toteuttamisen osalta todetut säännöstenvastaisuudet esiintyivät alueellisesti tasaisesti jakautuneina. Puutteita esiintyi myös lukumääräisesti aiempien vuosien tapaan, eikä merkittäviä muutoksia ole havaittu.

Rikkomusten pienen määrän selittää osaltaan selkeä ja suoraviivainen lainsäädäntö ja tuottajien melko hyvä säännösten tuntemus sekä osaltaan tehokas valvonta. Eläinten terveyden lainsäädännön valvonnassa ei käytännössä ole juurikaan tulkinnan varaa. Eläintautien esiintymisen aiheuttamat tappiot vaikuttavat yleensä myös suoraan tuottajien toimeentuloon, joten tuottajilla on hyvä oma motivaatio noudattaa lainsäädäntöä.

Puutteista aiheutuvat riskit

Säännöstenvastaisuuksista ei aiheutunut vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle, sillä kyseessä olivat lähinnä yksittäiseen yhteen tilaan tai toimijaan liittyvät melko vähäiset puutteet. Vuonna 2012 havaittujen eläintautitapauksien ei todettu johtuneen tuotantotiloilla tapahtuneista säännöstenvastaisuuksista. Eläintautiepäilyt ja tapaukset hoidettiin tehokkaasti, mikä osaltaan esti eläintauteihin liittyvien riskien toteutumisen.

Puutteiden syyt

Havaitut säännöstenvastaisuudet arvioitiin johtuvan yleisimmin yksittäisten toimijoiden tietämättömyydestä ja ammattitaidon puutteesta sekä sääntöjenvastaisuuksien puutteellisista seuraamuksista. Myös sääntöjen noudattamisen kalleus ja valvonnan riittämättömät resurssit tai työvälineet on yksittäistapauksissa todettu havaittujen puutteiden syyksi.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

EU:n Elintarvike- ja eläinlääkintätoimisto FVO teki eläintautivalmiutta ja eläinten hyvinvointia lopetuksissa koskevan auditoinnin Suomeen syyskuussa 2012. Eläintautivalmiuden todettiin olevan pääosin hyvä, mutta valmiussuunnitelmien päivittäminen oli huomattavasti tavoiteaikataulusta jäljessä. FVO:n auditoinnissa havaittiin myös, että eläinten hyvinvointia eläinten lopettamistilanteissa koskevaa EU-asetuksen toimeenpanoa ei ollut vielä tehty. EU-asetus tuli voimaan kuitenkin vasta 1.1.2013. Myös osa keskeisten eläintautien seurannan tutkimusmenetelmistä oli validoimatta ja akkreditoimatta, mistä auditoijat huomauttivat raportissaan. Rokottamista koskevat toimintaohjeet havaittiin osin puutteellisiksi.

Muita auditointeja ei eläinten terveyden toimialueella ole tehty vuonna 2012.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen

Evira järjesti koulutusta Aluehallintovirastojen läänineläinlääkäreille neljänä päivänä vuonna 2012 säädösten tuntemuksen varmistamiseksi. Lisäksi Evira järjesti Valmiuspäivän valmiuseläinlääkärien kouluttamiseksi sekä Ajankohtaista tarttuvista eläintauodeista –teemapäivän kaikkien eläinlääkärien kouluttamiseksi eläintautitilannetta ja eläintautien seurantaa ja valvontaa koskevien vaatimusten tuntemuksen varmistamiseksi. Evira antoi syventävää koulutusta eläintautivalvonnasta Virkaeläinlääkärikursilla ja varmisti EU- ja ETA-maissa valmistuneiden eläinlääkärien säädösten tuntemusta EU/ETA-eläinlääkäreille suunnatulla koulutuksella. Eläinlääketieteen opiskelijoita 5. ja 6. vuosikurssilla koulutettiin säädösten tuntemuksen varmistamiseksi. Lisäksi Eviran asiantuntijat osallistuivat muiden tahojen järjestämiin koulutuksiin tuottajien kouluttamiseksi. Tällaisia olivat muun muassa kalatautikoulutukset sekä Eläinterveyden tekijät –hankkeen nautatuottajakoulutus.

Aluehallintovirastot antoivat vuonna 2012 yhteensä 45 koulutuspäivää eläinlääkäreille eläinten terveyden ja hyvinvoinnin alalta. Kaikki aluehallintovirastot Ahvenanmaata lukuun ottamatta raportoivat järjestäneensä kyseisiä koulutuksia. Aluehallintovirastojen elintarvikevalvontaa sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa hoitavat virkamiehet osallistuivat koulutuksiin keskimäärin 2,4 päivänä henkilöä kohden. Kunnista ainoastaan yhden (Lieksa) edustajan ei raportoitu osallistuneen yhteenkään koulutukseen.

5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Aluehallintovirastot pyrkivät varmistamaan korjaavien toimenpiteiden toteutumisen neuvomalla ja ohjaamalla kunnallisia valvontaviranomaisia valvontatilanteissa. Eläintautilain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja eläintautilain toimeenpanon tehostamiseksi ja eläintautien leviämisen ehkäisemiseksi käytettiin aluehallintovirastoissa 58 tapauksessa. Suurimmassa osassa tapauksista kyseessä oli tilojen eläinliikenteen rajoittaminen (31 tapausta) tai määräys tutkia eläimet epäilytilanteessa (17 tapausta).

Täydentävien ehtojen valvonnoissa havaittuihin puutteisiin siipikarjan salmonellavalvonnan osalta päädyttiin seuraaviin seuraamuksiin: tarkastuksissa havaitut puutteet johtivat 0 % tukivähennyksiin yhdellä tilalla ja 3 % vähennyksiin yhdellä tilalla.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Eviran koulutuksissa käsiteltiin ajankohtaisia ja toimenpiteitä vaativia eläintautien vastustamiseen liittyviä kysymyksiä. Läänineläinlääkärit kouluttivat edelleen kunnaneläinlääkäreitä samoista aihepiireistä.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin tulevan valvontatietojärjestelmän (ELVI) määrittelyä tehtiin eläintautisektorilla. Tarkoituksena on, että nykyistä paremmin toimiva tietojärjestelmä olisi käytössä vuonna 2016.

Uusia ohjeita annettiin esimerkiksi karanteenien hyväksymiseksi. Eläintautiriskien arvioimisesta laitoksella ohjeistettiin eläinlääkäreitä vesiviljelylaitosten tarkastusoppaassa.

6 VALVONNAN RESURSSIT

Aluehallintovirastot raportoivat käytössä olevat resurssit yhteisesti kaiken eläinten terveyden valvonnan osalta. Lukuihin sisältyy siten esimerkiksi sisämarkkina- tai kolmasmaatuonnin valvontaa, eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa AVI:ssa sekä mahdollisesti osittain sivutuotevalvontaa tekevien henkilöiden työpanosta varsinaisen eläinten terveyden valvonnan lisäksi.

Eläinten terveyden ohjaukseen käytetty työpanos (3,10 htv) oli hieman pienempi kuin arvioitu tarve (3,93 htv). Erityisesti ohjausresurssin vajetta raportoi kolme aluetta: Pohjois-Suomi, Länsi- ja Sisä-Suomi ja Etelä-Suomi. Lounais-Suomen ja Ahvenanmaan tiedot puuttuivat.

Toimeenpanoon käytetty työpanos (5,77 htv) oli myös hieman tarvetta (7,08) pienempi. Tarpeeseen nähden pienemmän käytetyn työpanoksen raportoi neljä AVI:a: Pohjois-Suomi, Itä-Suomi, Länsi- ja Sisä-Suomi ja Etelä-Suomi. Tästäkin tiedosta puuttuu Lounais-Suomen ja Ahvenanmaan raportti.

Yhteensä eläinten terveyden valvontaan käytetty raportoitu työpanos oli 8,87 htv. Tarpeeksi oli yhteensä laskettu 11,06 htv, joten kaiken kaikkiaan Aluehallintovirastoissa oli 2,19 htv vajaus eläinten terveyden valvonnan henkilöresursseissa.

Kunnaneläinlääkärien virkoja oli vuonna 2012 täyttämättä 9, mikä saattaa osittain vaikuttaa eläinten terveyden valvonnan työpanokseen kunnissa.

7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN

Eläintautilain kokonaisuudistus on edennyt ja lain on tarkoitus astua voimaan vuoden 2014 alusta. Uuden eläintautilain toimeenpano tulee vaatimaan runsaasti resursseja sekä keskusviranomaisessa että aluehallintovirastoissa. Uuden eläintautilain myötä myös kansalliset tautikohtaiset asetukset tullaan uusimaan, mikä osaltaan vaikuttaa valvontaan ja valvonnan ohjaukseen.

Terveysvalvontaohjelmista maedi-visna –valvontaohjelma, scrapievalvonta ja hirvieläinten tuberkuloosivalvonta muuttunevat vapaaehtoisiksi, mikä aiheuttaa ohjeistustarvetta viranomaisille ja ohjelmasta toiseen siirtyville tiloille. Laboratorioiden huomattavasti laajeneva ilmoitusvelvollisuus tulee edellyttämään mittavaa ohjeistusta la-

boratorioille. Eläintautiepäilyjen muuttuminen kaksiportaiseksi aiheuttanee koulutus-tarvetta sekä runsaasti valvonnan ohjaustarvetta, jotta käytännöt saadaan koko maassa tarkoituksenmukaisiksi ja yhtenäisiksi. Pitopaikoilta vaadittava tautisuojaus ja sen kirjallinen kuvaus on uusi asia, jonka toteuttaminen ja sen vaatima työpanos eri viranomaisissa on toistaiseksi avoinna. Lisäksi eläintautilain uudistus tuo joitakin pienempiä tehtäviä, kuten vientirekisteröinnit ja hevosten keinolliseen lisääntymiseen liittyvä valvonta. Näiden lisäksi yleinen koulutustarve uuden eläintautilain sisällöstä tulee olemaan mittavaa.

Uuden eläintautilain mukaan Evira voi määrääjäksi ja tiettyä tehtävää varten myöntää oikeuden toimia valtuutettuna tarkastajana, joka voi tehdä tarkastuksia tai näytteenottoja kunnaneläinlääkärin apuna tai sijasta. Valtuutettuja tarkastajia voidaan käyttää mm. mehiläistarhoilla mehiläisten esikotelomätä -tarkastuksissa ja -näytteenotoissa. Tarkastajien valtuutus ja valvonta tuovat kokonaisuudessaan runsaasti uusia tehtäviä Eviralle.

Uusia EHO-hankkeita ei ole tarkoitus asettaa.

Raivotaudin rokotusaluetta koskeva selvitys on tehty, ja sen perusteella rokotusaluetta todennäköisesti muutetaan tarkoituksenmukaisemmaksi. Yhteistyötä THL:n kanssa jatketaan ja pyritään edelleen tehostamaan raivotautia koskevan, eläinlääkäreille ja lääkäreille tarkoitetun toimintaohjeistuksen aikaan saamiseksi.

Sisämaan emokalalaitosten IPN-virustutkimuksia tullaan tehostamaan vuoden 2013 keväällä. Kaikista sisämaan emokalalaitoksista pyritään ottamaan ensisijaisesti kirjo-lohen poikasista näytteitä ja näytteiden perusteella arvioidaan IPN:n levinneisyyttä sisämaassa. Tuloksien perusteella arvioidaan vapaaehtoisen IPN-terveysvalvontaohjelman tarpeellisuutta, sekä toimeenpanoa jatkossa.

Lohikalojen alphavirukset (SAV) aiheuttavat PD- ja SD-tautia kaloilla. PD- ja SD-taudit ovat kansallisesti valvottavia eläintauteja, mutta niitä on tutkittu vain satunnaisesti tähän mennessä. EU:ssa suunnitellaan SAV-virusten listaamista vastustettavaksi kalataudiksi. Tämän vuoksi, ja mahdollisen kansallisen SAV-vapaan aseman hakemiseksi tulevaisuudessa, käynnistetään vuonna 2013 seurantaohjelma, jossa n. 10 % Suomen kalanviljelylaitoksista tutkitaan SAV-virusten varalta.

koko eläintautivalmiuden toimintaohjeisto uudistetaan eläintautilain uudistamisen myötä (noin 300 ohjetta). Myös aluehallintovirastojen toimintaohjeet on tämän jälkeen päivitettävä yhteensopiviksi. Afrikkalaiseen sikaruttoon varautumista jatketaan. Myös muihin uusiin tautiuhkiin pyritään varautumaan varhaisessa vaiheessa ja seurantaa suunnataan arvioinnin perusteella tarvittaessa. Nopean riskinarvioinnin työkalu on valmisteluvaiheessa Evirassa, ja sitä tullaan todennäköisesti käyttämään seurannan ja valvonnan suuntaamiseen. Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden, kuten eläinperäisten sivutuotteiden maahantuonnin, samoin kuin laittoman maahantuonnin aiheuttamaan eläintautiriskiä pyritään varautumaan riskiperusteisella valvonnalla. Eviran vuosittaista eläintautien seurantaohjelmaa kehitetään edelleen.

Riskiperusteisuutta on edelleen kehitettävä ottaen huomioon tilakoon kasvu, ketjuuntunut tuotanto usealla sektorilla sekä muut tekijät, kuten ilmaston lämpenemisen aiheuttamat uhat. Meneillään oleva tietojärjestelmän (Elvi) kehitystyö tulee osaltaan tukemaan tietojen saatavuutta, ajantasaisuutta ja hyödynnettävyyttä eläintautivalvonnassa.